

Aleg 508

Sprawozdanie

Komisji przemysłowej w sprawie popierania przemysłu krajowego.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie z czynności krajowej Komisji dla spraw przemysłowych obejmuje okres osiemnastu miesięcy, od 1. lipca 1905 do końca grudnia 1906. Wnioski krajowej Komisji łącznie z wnioskami Wydziału krajowego w sprawie przemysłu obejmują całość żądań i zamiarów Wydziału krajowego na polu przemysłu.

W sprawie tej wpłynęła także petycja, obszerny memoriał Centralnego Związku gal. przemysłu fabrycznego we Lwowie. Wobec identyczności przedmiotu, sejmowa Komisya przemysłowa zdając sprawę z czynności Wydziału krajowego i kraj. Komisji przemysłowej oraz z ich wniosków budżetowych i pozabudżetowych załatwia zarazem petycję związku.

Przed przystąpieniem do przedmiotu Sejmowa Komisya przemysłowa wyraża głęboki żal po śmierci śp. posła Jana Rottera, który jako wybitny członek tej Komisji i Sejmu, oraz niestrudzony pracownik w kraj. Komisji przemysłowej oddał poważne usługi sprawie przemysłu krajowego, wypełniał swą pracą i inicjatywą nie małe miejsce w usiłowaniach kraju nad uprzemysłowieniem i pozostawia po sobie na długo niepowetowaną lukę.

Okres sprawozdawczy Wydziału krajowego odpowiada dobie znacznego ruchu na polu przemysłem w kraju, budzenia się przedsiębiorczości, rzucania się na pole przemysłowe coraz większej liczby ukwalifikowanych jednostek, gotowych do wniesienia na hazardy przedsiębiorczości przemysłowej coraz większych zasobów materalnych.

Wzrasta przedsiębiorczość i obejmuje coraz obszerniejsze dziedziny, sięga po zadania, które do niedawna zdawały się niedostępne dla przemysłu w kraju.

Wzrasta miara przedsiębiorstw, zjawiają się coraz częściej przedsiębiorstwa wyrastające ponad rozmiary dotąd znane w kraju, zjawia się wielki przemysł, z charakterem istotnie fabrycznym, wyposażony w nowoczesne fachowe urządzenia, wymagający coraz większych środków finansowych na zakładanie i prowadzenie przedsiębiorstwa.

Obudził się w narodzie prąd ku przemysłowi, szybko posuwa się zrozumienie znaczenia, jakie może mieć w pracy nad odrodzeniem własny przemysł, z jego siłą wytwórczą, mnożącą wartość produkcyi surowej, zdolną zatrudnić, wyżywić i wzbogacić marniejące i źle użyte siły inteligencji i pracy naszego kraju, tworzącą kapitały. Zrozumiał kraj i społeczeństwo ogrom zaniedbań i ich skutków, opinia potężnym prądem prze na nowe dziedziny i nowe zadania, zachęca do wysiłków i ofiar.

Dotychczasowe, choć skromne, ale celowe środki użyte na wyzwolenie kraju z pod zalewu i wyzysku obcego przemysłu budzą nawet u postronnych zrozumienie, że w Galicyi na podniesienie przemysłu przychodzi doba.

W kraju zaczynają być widoczne skutki skąpego ale przecież wzrastającego szkolnictwa fachowego, politechniki, dwóch państwowych szkół przemysłowych, 4 rządowych i 55 krajowych i przez kraj subwencyonowanych szkół zawodowych,

i kursów majsterskich, pracujących nad zawodowym ukwalifikowaniem młodzieży, do tego doliczyć 54 szkoły przemysłowe uzupełniające dla kształcenia terminatorów, dodajmy początki szkolnictwa handlowego, a zrozumieć łatwo, że z każdym rokiem zjawi się większa suma inteligencji i kwalifikacji do przemysłowej pracy.

Organizacje lokalnego kredytu pomagają obronie rzemiosła.

Początkująca krajowa akcja, zaczęła przybierać śmielsze rozmiary. Tworzą się organizacje zajmujące się uprzemysłowieniem kraju w większym stylu: „Związek fabryczny galicyjski“ łączy, zespała, informuje, pobudza do samoobrony, walczy z zadawnionymi zasadami i praktykami rządu, rządów i polityki ekonomicznej.

Wolno mówić o zaczątkach wywalczonej zmiany w usposobieniu miarodajnych sfer wobec kraju.

Na taką dobę wypada sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego, który kraj uzbroił w nieco dzielniejsze środki działania, dał mu zreformowaną i rozszerzoną ustawę o ulgach podatkowych, szczerzejsze uposażenie funduszu przemysłowego.

To też sprawozdanie z ostatniego okresu jest nieco bogatsze. Pomocą finansową około 2 milionów z funduszu krajowego zachęcił, pobudził, powołał do życia kraj w tym okresie kilkadziesiąt mniejszych i większych przedsiębiorstw, które, licząc że pomoc kraju wynosi czwartą część środków inwestowanych w nowy przemysł, reprezentują z pewnością około 8 milionów koron inwestowanych w nowe lub rozszerzone i ulepszone gałęzie przemysłu krajowego.

Dzięki zwiększonym środkom finansowym mógł fundusz przemysłowy, który w ciągu 18 miesięcy od 1. stycznia 1903 do połowy r. 1904 zaledwie 36 przemysłowcom z ogólną sumą pożyczek 762.400 K. przyszedł w pomoc, w ostatnich 18 miesiącach wesprzeć 43 przemysłowców udzielając im trzy razy tak wielką sumę pożyczek, bo 2,128.500 K.

Dodać trzeba inne środki działania.

Wchodząc w szczegóły, mamy tu do zanotowania, iż poparto z funduszu przemysłowego: wielką tkalnię mechaniczną wyrobów bawełnianych, którą zakłada w Andrychowie przemysłowiec wiedeński E. Czeczowiczka — fabryki zapalek w Skolem, Stryju, Bolechowcie, Zadzieliu i Sidzinie pod Krakowem, które dzięki temu poparci, produkcję zapalek w kraju podniosły już jakościowo i ilościowo na wysoki poziom, — fabrykę armatur w Trzebini — wielką fabrykę papieru w Wadowicach, która jest na ukończeniu — znacznie rozwinięte działy poligrafii w zakładach J. Neumana we Lwowie, Jabłońskiego, Kranikowskiego i Gottheba w Krakowie — produkcję wyrobów żelaznych J. Góreckiego i Towarzystwa przemysłowego w Krakowie — nowo powstałą fabrykę tłuszczu roślinnego na wzór kunerolu w Jarosławiu — fabryczną produkcję czopów i szpuntów W. Cirina we Lwowie — dwie większe garbarnie w Oświęcimiu i we Lwowie — dwie konfekcje krawieckie w Krakowie i Przemyślu — produkcję ozdób na drzewka w Jarosławiu — znaczne rozszerzenie fabryki narzędzi rolniczych braci Bartików w Tarnowie — farbiarnie tkanin w Andrychowie — nową zupełnie fabrykację plomb blaszanych w Podwołoczyskach — na koniec zaprojektowane postawienie fabryki narzędzi i maszyn rolniczych przez poznańską firmę H. Cegielski w Wadowicach. Dodać tu jeszcze należy powstałe na razie bez poparcia funduszu przemysłowego: tkalnię mechaniczną dla bawełny i lnu o 43 krosnach Towarzystwa „Krosno“ w Krośnie — zakład elektrotechniczny firmy Sokolnicki i Wiśniewski we Lwowie — fabrykę akumulatorów Staneckiego we Lwowie — fabrykę sody amoniakalnej w Podgórzu, fabrykę wyrobów dyetetycznych (ciast i legomin gotowych do rozczynienia i upieczenia) w Woli Duchackiej pod Krakowem i inne.

Zwrócić także należy uwagę na wydadne poparcie wielce ważnego w kraju naszym przemysłu domowego i drobnego, którymi zajmuje się coraz szerzej krajowy Związek przemysłowy, i na powstające pomniejszych pracowni nowych lub ulepszonych artykułów przemysłu. I tak: poparto jedyne dziś w Galicyi, a renomowanego fabrykanta dętych instrumentów muzycznych, Niewczyka, który wskutek prześladowań pruskich przeniósł się z Poznania do Lwowa — dano pomoc kilku pomniejszym rzeźbiarniom, w których wykonują ołtarze, ozdoby i figury kościelne, jakich bardzo wiele sprowadza się do nas z Tyrolu — wspomóżono zasiłkami małe tkalnie ręczne, koszykarnie, stolarnie, pracownie kołodziejskie i zabawkarnie, zakładane przez ukończonych uczniów szkół zawodowych i t. p.

Ustawa o uwolnieniu zakładów przemysłowych od dodatków do podatków, w nowym swoim brzmieniu otrzymała sankcję w lipcu

1906. Daje ona administracji krajowej znacznie szerszą swobodę w przynoszeniu ulg podatkowych zakładom przemysłowym, spółkom surowcowym, magazynowym i wytwórczym oraz akcyjnym Towarzystwom przemysłowym. Z rozciągnięciem ulg podatkowych autonomicznych na Towarzystwa obowiązane do publicznych rachunków wzrosła rola i znaczenie tych ulg. Przy akcyjnych Towarzystwach ulgi te mogą stanowić znakomitą pomoc.

Ważna sprawa uregulowania dostaw publicznych ciał autonomicznych została załatwioną w myśl uchwały Sejmowej z dnia 4. listopada 1904. Wydział krajowy na podstawie wniosków Centr. Związku galic. przemysłu fabrycznego, zbadanych przez kraj. Kom. przemysłową wydał regulatyw w sprawie rozpisywania i rozdawania dostaw i robót publicznych dla całego własnego zakresu działania i podległych mu zakładów, normujące dostawy publiczne wogóle a dający generalną dyrektywę uwzględniania przedewszystkiem przemysłu krajowego, więc najprzód miejscowych producentów rzemieślników i fabrykantów, potem wogóle krajowych producentów przed dostawcami innych krajów koronnych.

W tym kierunku wydał też Wydział krajowy konkretne okólniki biorące w obronę krajową produkcję przed obcą.

Witając sukcesy i nieco rażniejszą akcją kraju na polu przemysłu, Sejmowa Kom. przem. nie może jednak wahać się w wypowiedzeniu z całym naciskiem twierdzenia, (co czyni od lat szeregu w swoich sprawozdaniach i wnioskach), że akcja kraju nie stoi na wysokości zadania, nie sprostala mu dotąd, nie obejmuje całej sytuacji, nie zdobyła dla sprawy przemysłu w polityce ekonomicznej kraju, w usiłowaniach kraju, w budżecie krajowym należytego miejsca.

Objaw ten jest tym smutniejszy, że dotychczasowe rezultaty nieśmiałej, mniej niż połowicznej akcji kraju, są stosunkowo tak pomyślne, często świetne, że powinnyby zachęcić do innych wysiłków. Każdy rok, każda serya sukcesów, dowodzi niezbicie, że ta dotychczasowa polityka kraju, była prawie bez zawodu, że grosz publiczny, jak na żadnym innem polu, został użyty wyśmienicie, że działał wszędzie zapładniająco, że prawie nie było zmarnowanego grosza.

Prawie cały powstający przemysł, w ten lub inny sposób korzysta w tej lub owej mierze z pomocy kraju, garnie się po ulgi podatkowe, dopomina się pomocy finansowej, przyznania mu dostaw autonomicznych i pomocy w uzyskaniu dostaw państwowych. Historia słabych usiłowań kraju na polu przemysłu jest historią powodzeń, znikają w niej luźne wypadki zawodów.

Budzi się wiara w możliwość skutecznej emancypacyjnej walki kraju eksploatowanego przez zalew obcy, w samopomoc zbiorowej siły kraju i co zatem pójdzie spotężnienie w walce o nowych praw nabycie.

Przemysł krajowy zaczyna być czemś więcej niż hasłem.

Sejmowa Kom. przemysłowa, która od początku była rzeczniczką rażniejszej akcji i wyczerpania sił, nawoływać musi i dalej do większego napięcia sił, intensywniejszej akcji kraju, ulepszenia rynsztunku, szczerzejszego uposażenia środków działania.

Nie da się zaprzeczyć, że organizacja akcji krajowej w sprawie przemysłu wymaga dostosowania do nowych, coraz większych potrzeb. W miarę budzącego się ruchu przemysłowego, wzmagającego się apelu do kraju ze wszystkich stron, maszyna administracyjna krajowa nie jest dość sprawna, dość ruchliwa, dość wyposażoną w potrzebne siły.

Stosunek Wydziału krajowego, Komisji krajowej i Banku krajowego powoduje przewlekanie procedury. Krajowy Związek fabryczny podaje wymowne ilustracje tego stanu.

Krajowa Komisya dla spraw przemysłu schodzi się zbyt rzadko; w r. 1906 odbyły się jedynie trzy walne zebrania: 18. marca, 29. lipca i 2. grudnia 1906. Komitet dla spraw przemysłowych odbył 9 posiedzeń.

Biurowo jest wyposażone w dostateczny personal.

Rezultatem jest powolne tempo w załatwianiu spraw. Znane są Sejmowej Komisji szeregi wypadków, że petenci o pożyczkę z funduszu przemysłowego czekają po 8, 10 miesięcy, rok i wyżej roku, ażeby się nareszcie doczekać korzystnego załatwienia. Co gorzej, znane są wypadki, że po 8 lub więcej miesiącach dopiero otrzymuje petent wezwanie do przedłożenia uzupełniających danych, lub otrzymuje po roku odpowiedź odmowną.

Wypadki, że sprawa przemysłowa wniesiona do Wydziału krajowego o pomoc kraju, „wisi“ pół roku i wyżej, należą do reguły.

A chodzi tu o dziedzinę ekonomicznego życia, wymagającą nowoczesnych form załatwiania, szybkiej decyzji, wyzyskania konstelacji i konjunktur, często krótko trwających, których niewyzyskanie znaczy się niepowetowaną stratę.

Memoryał krajowego Związku fabrycznego, stojąc na stanowisku, że sprawa forsowania przedsiębiorstw przemysłowych, a chociażby tylko pomocy kredytowej, wymaga szybkiego tempa, szybkich badań, przez co na dokładności tracić nie potrzebuje, podnosi liczne zarzuty i twierdzi, że „zawiadostwo kraj. funduszu przemysłowego pozostawia wiele do życzenia“. W stosunku krajowej Komisji przemysłowej i Wydziału krajowego, należących do jednego departamentu, położonych w bezpośrednio sąsiadujących ubikacjach, a Banku krajowego jest zbyt wiele przedawnionych form biurokratycznych, a stąd przewlekłości. Tempo załatwiania przechodzącego przez tyle alembików, referentów przemysłowo-fachowych, finansowych, specjalnego komitetu, pełnej Komisji i Wydziału krajowego wymaga rewizji, a Sejmowa Komisja przemysłowa musi uznać konieczność reformy przewłoki biurokratycznej.

Gdy przykłady krajowego Związku fabrycznego i inne dane nie starczyły na stanowcze twierdzenie, że siły biurowe krajowej Komisji są niewystarczające, chociaż myśl powołania nowej siły, referenta komercyjnego dla spraw pożyczkowych znalazła poparcie, Sejmowa Komisja musi pozostawić Wydziałowi krajowemu ewentualne wnioski co do powiększenia potrzebnego personelu przy budżecie roku przyszłego.

Sejmowa Komisja wita z zadowoleniem przywrócenie Biura statystyki przemysłu i handlu. Nie może jednak uznać rozmiarów Biura i jego dotacji za dostateczne, wobec ogromnych zadań statystycznych, warunku racjonalnej polityki przemysłowej kraju, a niezbędnie potrzebnych dla organizacji przedsiębiorczości w przemyśle i handlu.

Biuro statystyczne Komisji krajowej dla spraw przemysłowych rozpoczęło swe czynności w połowie października 1906 r. W tym czasie mianowicie objął swe czynności urzędowe nowo mianowany referent statystyczny Komisji dr. Ż. Gargas, bez współudziału przewidzianego w budżecie pomocnika kancelaryjnego.

Opracował on na podstawie sprawozdań, lustracyjnych bilansów, zapisków w czasopiśmie fachowych i t. p. obszerną monografię, przedstawiającą historię, rozwój i stan obecny stowarzyszeń wytwórczych w Galicyi, omawiającą zarazem zasadnicze zagadnienie, jakie formy współdziałania w zakresie wytwórstwa mają znaczenie dodatnie dla zrealizowania idei wytworzenia przemysłu krajowego. Monografia ta już została ukończoną, równocześnie zaś rozpoczęto pracę nad sporządzeniem statystyki kolejowego ruchu towarowego między Wiedniem a poszczególnymi stacyami galicyjskimi i na odwrót w r. 1901 (!) na podstawie wykazów, opartych na listach frachtowych. Ponadto rozesłano kwestyonyariusze, dotyczące stanu przemysłu tkackiego zarówno mechanicznego jak i ręcznego, tudzież w sprawie uprawy lnu.

W najbliższym czasie mają być rozpoczęte badania nad historią polityki przemysłowej w erze samorządu, tudzież nad przedsiębiorstwami przemysłowymi ciał samorządnych (miast, powiatów).

Spełnienie tych i innych zadań czyni jednak koniecznem, by Biuro było należycie zorganizowane. Dotychczas ustanowiony jest tylko sam referent bez pomocy kancelaryjnej.

Otóż podjęty program prac zupełnie nie wystarcza, liczne gałęzie przemysłu, siedziby przemysłu wymagają nowego opracowania, inne muszą być dopiero podjęte. Doświadczenia dotychczasowe pouczają, że bez środków na badanie na miejscu, autopsyi, ankiet nie może być mowy o zdobyciu pierwszego materiału dat prawdziwych i użytecznych.

To też Sejmowa Komisja uważa pominięcie uchwał w tej mierze powziętych za nieusprawiedliwione i z naciskiem domagać się musi takiego zorganizowania i wyposażenia Biura statystyki przemysłu i handlu, by mogło sprostać zadaniom i na prawdę być pożytecznem.

Wręcz smutny, prawie tragiczny jest stan funduszu przemysłowego.

Właśnie w chwili, gdy powszechnie światowe i austriackie, a co ważniejsza krajowe stosunki przedstawiają korzystną konjunkturę dla przemysłu, gdy objawem naturalnym wzrastających szans dla podniesienia krajowego przemysłu jest coraz

większy apel przedsiębiorczości prywatnej do kraju o pomoc finansową, gdy się mnożą podania o pożyczkę krajową a wysokość żądanej pożyczki odpowiada wzrastającym zadaniom, — krajowy fundusz przemysłowy jest prawie wyczerpany, na rok 1907 pozostanie zaledwie znikoma reszta, po zrealizowaniu pożyczek przyrzeczonych, a na najbliższe lata suma rozporządzalna w żadnym stosunku nieodpowie potrzebie.

Od 1. lipca 1905 do 20. grudnia 1906 wpłynęło 198 podań o pożyczki przemysłowe na sumę 6,863.600 K. Udzielono zaledwie 43 pożyczek na sumę 2,128.500 K.

W dniu 14. lutego 1907 było w Wydziale krajowym 64 niezadowolonych podań o pożyczki przemysłowe na sumę 1,713.000 K.

Na poczet funduszków płynnych na cele przemysłowe w roku 1907 przyzwolono już prawie sumę 900.000 K.

W r. 1907 będzie więc taki stan funduszu:

z dotacyi	100.000 K
z kredytu na rok 1907	500.000 „
ze spodziewanych zwrotów około	400.000 „
razem	1,000.000 K.

Na to przyzwolono już około 900.000 K. **Na rok 1907 pozostaje do dyspozycji około 120.000 K.!**

Na rok 1908 będzie do dyspozycji:

dotacya	100.000 K
ostatnia zaliczka Banku krajowego	250 000 „
spodziewane zwroty <i>circa</i>	400.000 „
razem	750.000 K.

Na rok 1909 stan byłby taki:

Wobec wyczerpania przyzwolonej funduszowi przemysłowemu zaliczki Banku krajowego w wysokości 2,000.000 K opartej o dotychczasową roczną dotacyę funduszu, dalej wobec postanowionego z tym rokiem rozpoczęcia spłaty tejże zaliczki, odpadnie wogóle dotacya zwykła, tak że na rok 1909 pozostaną do dyspozycji jeno zwroty,

spłata pożyczek w kwocie około 500.000 K.

Wolno jednak przewidywać, że wobec zwyczajnych próśb i żądań usprawiedliwionych o ulgi w spłacie, rozkładanie rat, odwleknięcie spłat, suma ta pozostanie poniżej preliminowanej.

Słowem w chwili największej potrzeby, wobec niezawodnych oznak, że teraz, jak nigdy dotąd, należyta, rychła, wydatna pomoc kapitalistyczna krajowa mogłaby być zasiewem przyszłości i położyć podwaliny krajowego przemysłu większego i wielkiego, kraj ma dla rozpoczętej akcji próżne kasy, zapowiadają się na najbliższe lata pustki, akcyja kraju dotąd nieśmiała i początkująca, musiałaby się jeszcze cofnąć wstecz, poza rozmiary lat poprzednich!

Od 1. stycznia 1903 do 30. czerwca 1904, w ciągu 18 miesięcy pożyczono 36 przedsiębiorstwom przemysłowym kwotę 762.400 K.

W takimże czasie 18 miesięcy od połowy 1905 do końca grudnia 1906

wpłynęło podań o pożyczki na sumę 6,863.000 K;

uwzględniono zaledwie 198 na sumę 2,128.000 K, z czego spora część, mało co mniej niż połowa, ma być zrealizowana dopiero z funduszków płynnych w r 1907.

Powtarzamy, że w dniu 14. lutego było niezadowolonych 64 podań o 1,713.000 K pożyczek.

Niewolno zapominać, że czeka na wydatną pomoc organizacya nakładowa przemysłu domowego, **krajowy Związek przemysłowy**, który dotąd dopiero uzyskał krajową pomoc 100.000 K pożyczki na organizacyę dostaw kożuchów, a potrzebuje znacznie więcej na organizacyę tkactwa i koszykarstwa, mających przed sobą wielką przyszłość.

Według zapewnień krajowego Związku fabrycznego niebawem zwróci się cały szereg przedsiębiorców o pomoc krajową. Znosi się na szereg doniosłych, racjonalnych przedsiębiorstw, potrzebnych, z dawna upragnionych.

Zapowiedziane są: wielka tkalnia mechaniczna bawełny w Żywcu, fabryka worków jutowych, dla młynarstwa, rolnictwa, niezbędna dla wyzwolenia kraju z pod wyzysku kartelu jutowego, akcyjne towarzystwo fabryka łańcucka sukna,

wymaga znakomitego rozszerzenia, toż samo niebawem nastąpi z krośnieńską fabryką tkacką, jest mowa o wielkiej łuszczakarni ryżu itp.

Najważniejszą sprawą jest z dawna pożądaną założenie **przedzalni lnu** opartej o krajową produkcję lnu, fabryki któraby dla pewnych terenów była tem, czem cukrownia dla ziem innych.

Otóż w ostatnich dniach wpłynęło podanie czterech wielkich firm austriackich, gotowych założyć wielką przedzalnię lnu w Galicyi, zorganizować stosunek odbiorczy lnu z producentami, pouczać, zasilać, organizować na wielkich obszarach produkcję lnu zapewniając producentom odbiór surowca.

Byłby to więc znakomity krok naprzód na drodze wielkiego przemysłu, opartego na zdrowych, normalnych podstawach krajowej rolniczej produkcji.

Kraj musiałby się przyczynić do powstania przedsiębiorstwa, analogicznie do tkalni mechanicznej p. Czczowiczki.

Przed wniesieniem podania w sprawie przedzalni lnu obliczał Związek fabryczny sumę żądań w r. 1907 na przeszło 3,000.000 K, z czego udzielenie pożyczek najmniej 2,000.000 K uważał za „kategoryczny imperatyw rozumnej polityki gospodarczej“.

Do tego przychodzi przedzalnia.

Otwiera się perspektywa elektro-litycznej fabryki nawozów sztucznych.

W tej sytuacji, pomimo uchwał krajowej Komisji dla spraw przemysłowych z 18. grudnia 1905, stwierdzającej konieczność powiększenia funduszu przemysłowego, Wydział krajowy we wnioskach budżetowych na r. 1907 ani Komisya krajowa we wnioskach ogólnych na najbliższą przyszłość nie przychodzi z postulatem bezpośredniej sanacji położenia, ani zaradą na najbliższe lata.

Sejmowa Komisya przemysłowa, wierna przekonaniom i wskazaniom, którym niezmiennie od szeregu lat daje wyraz, a dla których też bez zmiany lub z przeważnie formalną modyfikacją, zjednała wielokrotnie aprobatę Wysokiego Sejmu, musi ponownie i stanowczo wyrazić obecnie konieczność wytrwania kraju na drodze żywszej, wydatniejszej akcji kraju na polu przemysłem.

Na wniosek Sejmowej Kom. przemysłowej uchwalił Wysoki Sejm 12. listopada 1904 polecenie do Wydziału krajowego. by „wygotował plan systematycznej akcji finansowej kraju“ na polu przemysłu z tem, by „przeznaczono wydatną pomoc na planowe powołanie do życia gałęzi przemysłu potrzebnych a możliwych w kraju“.

Rezolucya druga z 12. listopada 1904 opiewała: „Poleca się Wydziałowi kraj., aby przeprowadził badania, jakimi sposobami dałoby się wdrożyć większą akcyę, celem powołania do życia wielkiego przemysłu, skłonienia większych przemysłowców z poza granic kraju (przede wszystkim z innych dzielnic, w których rozszerzył się przemysł), ażeby zakładali filie przemysłowe, lub przenieść chcieli swoje fabryki do Galicyi. O ile akcyja ta przekraczałaby kompetencye i środki, jakie Wydział krajowy ma już dzisiaj do dyspozycji, winien Wydział krajowy przedłożyć wnioski na najbliższą sesyę sejmową.“

Trzecia rezolucya sejmowa ponowiła dawniejsze uchwały, powzięte na wniosek p. Rutowskiego, ażeby Wydział krajowy „przyspieszył rokowania w sprawie powołania do życia ewentualnie przy pomocy kraju Banku przemysłowego“.

Krajowa Komisya przemysłowa, na zapytanie w tej sprawie Wydziału kraj. odpowiada w memoryale z grudnia 1906 więc po dwóch latach od uchwały Sejmu, co następuje:

„W miarę wzrostu stałego funduszu przemysłowego, w którym to celu Komisya uważa za konieczne, aby fundusz ten był wydatnie podwyższony, należy udzielać znaczniejszych pożyczek większym przedsiębiorstwom przemysłowym na dłuższy okres czasu, ewentualnie należy udzielać wyjątkowo pożyczek bezprocentowych, o ile chodzi o zachęcenie obcych przemysłowców, by w kraju naszym zakłady fabryczne zakładali. Ponadto należy podwyższyć rubrykę budżetową na bezzwrotne zasiłki i subwencye dla przemysłowców.“

W rezolucyi II. l. 4 uważa kraj. Komisya przemysłowa konieczną potrzebę „powołanie do życia Banku przemysłowego“.

Pomimo tych uchwał i dyrektywy Wysokiego Sejmu powziętych tylokrotnie, pomimo doniosłej jednomyślnej uchwały Sejmu z 12. listopada 1904, którą

z całą samowiedzą Sejm wkroczył w dziedzinę wielkiego przemysłu, i postanowił skierować akcję kraju na powołanie do życia wielkiego przemysłu, a wzmocnił tę dyrektywę konkretnymi uchwałami co do wielkiego przemysłu tkackiego, pomimo niezawodnych w tym samym kierunku wyrażonych rad krajowej Kom. przemysłowej, Wydział krajowy staje w połowie drogi, u progu realizacji najbardziej ugruntowanych przewidywań i nadziei.

W chwili doszczętnego wyczerpania się funduszu przemysłowego na r. 1907 i grożącego zaniku na lata następne, w chwili coraz większej potrzeby i dowodów niezawodnej skuteczności podjętej za ledwie akcji kraju w kierunku uprzemysłowienia, nie przychodzi Wydział krajowy z żądaniem większej dotacji funduszu przemysłowego.

Co do powołania do życia Banku przemysłowego, po kilkakrotnych uchwałach Wysokiego Sejmu, przeprowadzenia sprawy przez memoryały, narady, uchwały kraj. Komisji przemysłowej i jej subkomitetów, donosi Wydział krajowy w swem sprawozdaniu w zakresie przemysłu krajowego, przedłożonem Sejmowi lakonicznie, po czterech latach wrzekomych „usiłowań“, że:

„rokowania prowadzone w tej mierze (w sprawie powołania do życia Banku przemysłowego) przez szefa dep. II. na związku w Pradze, nie dały w rezultacie dodatniego wyniku“.

W zamian za efektywne środki doraźne i skuteczne w najbliższych latach, dostateczne dla rosnących potrzeb przychodzi Wydział krajowy z wnioskiem o utworzenie krajowego funduszu inwestycyjnego na cele rolnictwa, górnictwa, przemysłu z 40% nadwyżek corocznych Banku krajowego, które w myśl postanowień statutowych Banku krajowego po osiągnięciu wysokości 4,400.000 K. nie mają już być użyte na dalsze pomnażanie kapitału zakładowego i gromadzenia rezerw.

Nadwyżka ta z dochodów spodziewanych Banku w r. 1906 wyniosłaby 87.000 K., a chociażby i więcej i miałyby być zawiązkiem i pierwszą dotacją nowego funduszu inwestycyjnego, któryby rósł z tego źródła powoli do wysokości 5,000.000 K. Wydział krajowy otwiera też dalszą perspektywę wypuszczenia obli-gów przemysłowych opartych o fundusz zakładowy pięciomilionowy.

Nie wdając się w tej chwili w ocenę projektu tworzenia funduszu inwestycyjnego przy Banku krajowym z nadwyżek przychodów, przeznaczonego na zasilanie rolnictwa, górnictwa i przemysłu, — projektu, który w dalekiej przyszłości może być użytecznym, a oddany Bankowej instytucji może być jednym ze skutecznych i poważnych środków działania kraju na rozlicznych ugorach i nieużytkach gospodarstwa krajowego.

Sejmowa Komisja przemysłowa nie uznaje wcale, ażeby środek ten mógł być dziś i na szereg lat surogatem, zdolnym zastąpić środki i instytucje, potrzebne nagląco na polu przemysłu.

Sejmowa Komisja przemysłowa nie uznaje, żeby wolno było w nadziei nagromadzenie się kiedyś z rezerw Banku kraj. nowego funduszu, zaprzestać dziś podjętą przemysłową akcję kraju, rokującą właśnie teraz doniosłe rezultaty.

Sejmowa Komisja przemysłowa nie widzi wreszcie, żeby w obec doraźnych i blizkich krociowych i milionowych potrzeb, przerywać podjętą akcję kraju i kontentować się znikomemi sumami, jakiego przez szereg lat najbliższych były w najlepszym razie do dyspozycji na wszystkie cele inwestycyjnego gospodarstwa kraju.

Nie przesądając przyszłości, i losów kraj. funduszu przemysłowego i ewentualnego jego stosunku do nowego funduszu inwestycyjnego, Sejmowa Kom. przemysłowa widzi konieczną i nieodzowną potrzebę wytrwania na wybranej drodze, i domagać się musi:

nowego wydatnego pomnożenia kraj. funduszu przemysłowego, z 5,000.000 K. na 7,000.000 K. przez powiększenie jego rocznej dotacji o 100.000 K., a co najmniej o 50.000 K. upoważnienie Banku krajowego do zaliczenia znowu na poczet zwiększonej dotacji jednego miliona kor.

W sprawie tej podziela też sejmowa Komisja przemysłowa poglądy Centralnego Związku galicyjskiego przemysłu fabrycznego.

Nadto wyraża sejmowa Komisja przemysłowa przekonanie, że dotyczeza-

sowa akcja Wydziału krajowego w sprawie powołania do życia Banku przemysłowego była niedostateczną.

Sejmowa Komisya przemysłowa nie wątpi, że energicznie podjęta akcja Wydziału krajowego w świecie finansowym w kraju, poza krajem i za granicą, rokowania merytoryczne, prowadzone na zasadach wzajemnego interesu, na podstawie przewidzianych przez wnioskodawcę, przez sejmową Komisję przemysłową a przez krajową Komisję przemysłową w zasadzie przyjętych świadczeń krajowych, ewentualnego współdziałania krajowego kapitału i pewnych korzyści, któreby nowopowstającemu instytutowi przyznać należało, doprowadziłyby do skutku.

Dlatego Sejmowa Komisya przemysłowa doradza Wysokiemu Sejmowi:

1. Podniesienie krajowego funduszu przemysłowego na razie z 5 na 7,000.000 K.
2. Podniesienie dotacji na fundusz przemysłowy ze 100.000 K na 150.000 K.
3. Wezwanie Banku krajowego, by na razie na rachunek dotacji zaliczył funduszowi przemysłowemu w latach 1907 i 1908 sumę 1 miliona co najmniej.
4. Podniesienie dotacji budżetowej na zasiłki bezzwrotne, jednorazowe i wszelkie zachęty i pomoce zarówno dla wielkiego jak drobnego przemysłu z 24.000 K na 40.000 K.

Sejmowa Komisya przemysłowa zwraca uwagę na nowoczesną, na Węgrzech z ogromnym skutkiem używaną formę popierania przemysłu, zwłaszcza zaś środek skłonienia obcych przemysłowców do przenoszenia swoich zakładów przemysłowych do kraju. Środkiem tym są jednorazowe zasiłki względnie na kilka lat zapewnione subwencje bezzwrotne, służące na pokrycie ewentualnych strat przy zakładaniu przedsiębiorstwa, strat na nierentowaniu się w pierwszych latach włożonego w przedsiębiorstwo kapitału, na premiowanie i zachętę przedsiębiorcy przenoszącego się do kraju.

Fundusz krajowy na ten cel przeznaczony, oddaje już niemałe usługi w drobnym, rękodzielniczym przemyśle, absolutnie jednak nie wystarcza na większą akcję.

Nareszcie sejmowa Komisya z ubolewaniem konstatuje niedostateczność środków użytych przez państwo na cele przemysłowe w Galicyi, na nierównomierność w traktowaniu Galicyi i innych krajów na polu akcji popierania przemysłu, *Gewerbe-Förderung* i nieustajające a raczej wzmagające się zakusy centralistyczne.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje sprawozdanie Wydziału krajowego i krajowej Komisji dla spraw przemysłowych do wiadomości.

II. Sejm poleca ponownie Wydziałowi krajowemu, ażeby na najbliższą sesję przyszedł z projektem noweli rozciągającej ulgi podatkowe autonomiczne na organizację nakładową przemysłu rękodzielniczego i domowego.

III. Sejm uznaje konieczność podniesienia krajowego funduszu przemysłowego z 5,000.000 koron na 7,000.000 koron i w tym celu podnosi roczną dotację budżetową ze 100.000 K na 150.000 K.

Na podstawie zwiększonej dotacji funduszu przemysłowego Bank krajowy zaliczy funduszowi przemysłowemu w latach 1907 i 1908 sumę 1 miliona koron.

IV. Sejm podnosi dotację budżetową na zasiłki bezzwrotne, jednorazowe lub kilkoletnie na wszelkiego rodzaju zachęty, pomoce, premie zarówno dla drobnego jak wielkiego przemysłu z 20.000 K na 40.000 K.

V. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby wdrożył rokowania z przedsiębiorcami chcącymi przy pomocy kraju założyć wielką przedsiębiorstwo. Jako dyrektywa służyć ma Wydziałowi krajowemu układ z przedsiębiorcą tkalni mechanicznej przy analogicznem zastosowaniu warunków pomocy kraju.

VI. 1. Poleca się Wydziałowi krajowemu, żeby celem powołania do życia większego akcyjnego zakładu kredytowego, którego zadaniem będzie wspieranie, rozszerzenie, prowadzenie, zakładanie i finansowanie krajowych przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych, wdrożył rokowania z instytucjami finansowymi w kraju i zagranicą.

2. Upoważnia się Wydział krajowy do rokowania i prowizorycznego zawarcia umowy, wymagającej zatwierdzenia Sejmu krajowego, która może ewentualnie oprzeć się na następujących koncesjach ze strony kraju:

a) kraj mógłby przystąpić do powołania takiego zakładu kredytowego z udziałem w kapitale akcyjnym;

b) przez kilka pierwszych lat kraj mógłby zrzec się dochodu od swego udziału na rzecz reszty akcyonaryuszy;

c) mógłby udzielić subwencji na pierwsze koszty założenia i finansowania zakładu.

VII. Wzywa się c. k. Rząd, ażeby c. k. Ministerstwo handlu:

a) obracało większe niż dotychczas kwoty z przyznanych na ten cel fundusów państwowych, na popieranie rękodziel i przemysłu w Galicyi, już to w formie udzielania maszyn pomocniczych, już to w formie pożyczek i subwencji bezzwrotnych;

b) znosiło się w sprawach tego popierania i w sprawie urządzić się mających specjalnych kursów dla rękodzielników z Wydziałem krajowym i Komisją krajową dla spraw przemysłowych celem uzyskania jednolitości w działaniach kraju i państwa.

Przewodniczący:

A. Lubomirski w. r.

Sprawozdawca:

Rutowski w. r.

